

שם המרצה: ד"ר שטיין עינת

שם הקורס: מבוא לפסיכולוגיה התפתחותית א'

קוד קורס: 60-107-01

סוג הקורס: הרצאה

שנת לימודים: תשס"ח סמסטר: א' היקף שעות: 2 ש"ס.

א. מטרת הקורס:

להקנות כלים וידע להסתכלות רב-מימדית אך גם אינטגרטיבית על התפתחות האדם, המתבססת על חיבור בין תיאוריות התפתחותיות וממצאי מחקר; בין תחומי התפתחות שונים; בין הסתכלות על האדם כפרט תוך הבנת הקשרי ההתפתחות השונים והשפעותיהם ההדדיות; בין הסתכלות על התהליך הנורמטיבי לצד הכרת השונות, ועוד.

הכרה ויכולת דיון בבעיות יסוד המעסיקות את הפסיכולוגיה ההתפתחותית, בתיאוריות התפתחותיות מרכזיות, בשיטות עיקריות לחקר ההתפתחות. פיתוח יכולת לשלב גישות תיאורטיות עם ממצאי מחקר ובאמצעות אלה, להכיר תהליכי התפתחות האופייניים לתקופות שמהעוברות ועד הגיל הרך ולהבין את האופן בו מתרחשת ההתפתחות ואת הגורמים שבכוחם לאפשר או לסכן התפתחות תקינה.

ב. תיאור הקורס:

תחילה נכיר ונדון בהיבטים כלליים של הפסיכולוגיה ההתפתחותית. לאחר מכן נלווה את התפתחות האדם מעוברות ועד הגיל הרך תוך התייחסות לאספקטים פסיים, מוטוריים, קוגניטיביים, רגשיים וחברתיים בשלבי ההתפתחות השונים. תודגש הסתכלות הרואה את הקשר ביניהם ואת השפעתם המשולבת על התהליך ההתפתחותי. בכל תקופת-גיל ישולבו תיאוריות התפתחותיות רלוונטיות הנוגעות להתפתחות בתחומים השונים (כגון אלו של פרויד, אריקסון, פיאז'ה, קוהלברג ועוד).

מהלך השיעורים:

ההרצאות ילוו בקריאה, בעידוד והכוונה לחיפוש עצמאי של ידע רלוונטי, ובצפייה בסרטונים. ההרצאות תתקדנה בנושאים נבחרים וחלק חשוב מהלימוד יתבסס על קריאה עצמאית בחומר שבחלקו אינו חופף את חומר ההרצאות. שאלות העולות מחומר הקריאה ידונו בהרצאות.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

הערות	קריאה	נושא השיעור	מס' שיעור	
סרטון The developing child	סרוף ושות': פרק 1, עמ' 21-31 רשות: סרוף ושות', עמ' 43-46 (סוגיות מרכזיות)	הגדרת התחום, מטרות, סוגיות מרכזיות, מושגים בסיסיים ועקרונות להבנת ההתפתחות	1	מבוא
	סרוף ושות': פרק 2 עמ' 65-89, 100-101 סולברג, פרק 4, עמ' 60-65 (סוף פסקת 'בניית נישה')	סוגיות מרכזיות – המשך מודלים שונים של אינטרקציית תורשה וסביבה, הקשרי ההתפתחות	2	
	רשות: סרוף ושות': פרק 1, עמ' 46-56	גישות מחקריות וגישות תיאורטיות בפסיכולוגיה התפתחותית	3	
סרטון: תוכנית החיים (ערוך). סרט: לפצה את הקוד הגנטי שלך	- סרוף ושות': פרק 3 עמ' 105-113 עמ' 124-141	עקרונות יסוד בתורשה, התפתחות לפני הלידה, השפעות טרום-לידה, גורמי סיכון בלידה והשלכות אפשריות	4-5	קדם-לידתית
	סרוף ושות': פרק 4 155-167 עמ' 186-195 (מלמידה אצל תינוקות) סולברג, פרק 5 עמ' 114-115 (תורשה וסביבה בהתפתחות המוטורית)	מוקדי מחקר, כשריו ומאפייניו של התינוק, התפתחות החושים והתפיסה, מזג (טמפרמנט).	6-7	תקופת התינוקות (0-12 חוד')
	סרוף ושות': פרק 5 עמ' 228-234	התפתחות קוגניטיבית, התקופה הסנסומוטורית (פאזה), תאוריות	8-9	

	(ההשגות על התיאוריה של פיאז'ה).	עיבוד מידע	
	רשות: סרוף ושות', פרק 5 עמ' 201-209 פרק 5 עמ' 225-228		
סרטון		תפקיד המגע בהתפתחות	10
	סרוף ושות': פרק 6 245-261, 273-280, 283-287 (מטיפול יום בתקופת הינקות)	התפתחות בינאישית ורגשית: התפתחות קשר הורה-ילד עפ"י גישות שונות (גישות פסיכודינמיות, ביהיוויוריסטיות, גישת ההתקשרות של בולבי ותיאוריות יחסי אוביקט), איכויות שונות של קשר הורה ילד – מקורן והשפעתן על ההתפתחות. מצב הזר – צפייה וניתוח תפקיד האם ותפקיד האב בהתפתחות הילד, מחקרים בחסך אמהי,	11-13
	סולברג, פרק 6 עמ' 139-151 (עד סוף 'מחקרים על האב הישראלי');		
	אפלמן ונוף, עמ' 80-84	התפתחות חברתית ורגשית פרידה ויחודיות (גישתה של מאהלר)	14
	רשות: אפלמן ונוף, עמ' 63-79	סיכום סמסטר	הגיל הרך (פעוט) (12-30 חוד') (המשך הגיל הרך, ועד ההתבגרות - בסמסטר הבא)

ג. דרישות קדם: אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

- ליווי ההרצאות בקריאה
- מסירת תרגיל. הנחיות מפורטות לתרגיל יינתנו בתחילת הקורס.
- מבחן בסוף הקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי :
תרגיל – 20%

ציון בחינה שתיערך בסוף הסמסטר, על חומר ההרצאות, הסרטונים והקריאה 80%
מבנה הבחינה: שאלות אמריקאיות, כולן במשקל שווה.

ו. רשימת קריאה:

חומר מחייב למבחנים:

חומר ההרצאות, הסרטונים, והעמודים המפורטים לעיל מתוך ספרי הקורס

ספרי הלימוד לקריאת חובה:

סרוף, א., קופר, ר., דהארטי, ג. (2004). התפתחות הילד, טבעה ומהלכה. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, ת"א...
הערה: הספר מתורגם וניתן להסתמך על הגרסה באנגלית תוך התאמת הנושאים

סולברג, ש. (2007). פסיכולוגיה של הילד והמתבגר : מבוא לפסיכולוגיה ההתפתחותית. מהדורה שנייה, הוצאת ספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, ידיעות אחרונות, ספרי חמד.

אפלמן, ח., נוף א. (2013). תהליך הספרציה והאינדיבידואציה- התיאוריה של מרגרט מאהלר במבט משנות האלפיים. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

<http://olvreader.sefereshet.org.il/Olive/OTB/OpenU/?href=SOU/2008/01/01ticket&usticket=Z3Vlc3Q>

רשימת לקריאת רשות נוספת: (הבהרה: מקורות עזר והעשרה וקריאתם מומלצת אך רשות בלבד)
אריקסון, א.ה., 1960. ילדות וחברה (תרגום אורי רפ). ת"א: ספריית הפועלים.
בולבי, י. (1957). חסך אימהי – הפירוד מן האם בגיל הרך והשפעתו על התפתחות הילד. מגמות, ח (1), 30-3.
בר-יוסף, ר. (תש"ס). ילדות בסביבה החברתית המשתנה של סוף האלף השני. מגמות, מ, 365-381.
בלום, ד. (2005). ניסויים באהבה. הארי הארלו והפסיכולוגיה של החיבה. (תרגום: אמנון כץ). הוצאת ידיעות ספרים, ספרי חמד.
גרוסמן, ד. (1989). השפה המיוחדת של אורי. הוצאת מסדה.
ויניקוט, ד' (1997). משחק ומציאות. תל אביב: עם עובד 1997, הדפסה חמישית
כהן-ורבורג, א. (תשמ"ב). אבחון קשיים בתפקוד ההורי ותכנון התערבויות מתאימות. אושיות, 4, 20-27.
פאזה, ז. (1983/1964). שש מסות על ההתפתחות הנפשית (תרגום אליהו פורת). ת"א: ספריית הפועלים.
פלדמן, ר. (2000). מגע – בסיס החוויה והקשר האנושי: השלכות של מגע אימהי, חסך במגע וטיפול באמצעות מגע על התפתחות התינוק והקשר אם-תינוק. בתוך פ.ש. קליין (עורכת). תינוקות, טף, הורים ומטפלים: מחקרים בנושא התפתחות הילד בישראל. אבן יהודה: רכס.
פרייברג, ס. (1974). השנים המופלאות. ס. הפועלים.
שגיא, א. (1998). הורים עסוקים, ילדים חרדים. פנים, 5, 86-93. וגם
&=order&=key&folder=45&=typ&www.hamit.co.il/Link.asp?cat=folder
page=8&=orderDir

Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34, 932-937.
Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health*. Geneva: World Health Organisation.
Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. London: Hogarth Press.
Bowlby, J. (1985). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation – Anxiety and Anger* (3rd ed.). Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.

Freud, A., & Dann, S. (1951). An experiment in group upbringing. *Psychoanalytic Study of the Child*, 6, 127-168.

Ronen, Y., & Greenbaum, W.C (Eds.) *The case for the child : towards a new agenda* .
Antwerp : Intersentia ; 2008.

• **שם הקורס באנגלית: Introduction to Developmental Psychology**

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

Faculty of Social Sciences
Department of Psychology

הפקולטה למדעי החברה
המחלקה לפסיכולוגיה